

Evaluační nástroje: Ankety pro rodiče, žáky a učitele

Úvod

Evaluační nástroje Anketa pro rodiče, Anketa pro žáky a Anketa pro učitele jsou koncipovány jako variabilní metody dotazování, které mají uživatelům usnadnit práci při tvorbě evaluační zprávy školy. Umožňují poskytnout při vlastním hodnocení školy prostor autentickému hlasu zaměstnanců škol, žáků i rodičů. Struktura anket úzce navazuje na pět oblastí hodnocení, jak je vymezuje vyhláška č. 15/2005 v § 8 odst. 2 písm. a–f. Výsledná zpráva rovněž umožňuje přispět k vyhodnocení způsobu, jakým škola plní cíle ŠVP, jejich důležitosti, k identifikaci oblastí s dobrými výsledky i oblastí, kde jsou patrné rezervy, a při opakované administraci také k vyhodnocení účinnosti navrhovaných opatření k zlepšení a rozvoji školy.

Každá z cílových skupin anket (rodiče, žáci a učitelé) přináší svůj specifický pohled na chod školy, samotné začlenění jejich názorů do procesu vlastního hodnocení školy lze vnímat jako povzbuzování jejich spolupráce na chodu školy. Ankety mohou vhodně doplnit například Rámcové vlastní hodnocení školy (viz třetí číslo bulletinu Na cestě ke kvalitě), představují dosti podrobný nástroj k obecnému posouzení činnosti školy, jehož výsledky mohou být vodítkem pro zařazení dalších, více specificky zaměřených metod projektu Cesta ke kvalitě.

Všechny ankety jsou dostupné ve verzích přizpůsobených tak, aby mohly sloužit co nejširšímu spektru typů škol. Umožňují variabilní zadání po stránce rozsahu i zaměření na jednotlivé oblasti vymezené vyhláškou, lze je vyhodnocovat samostatně i s požadavkem na konfrontaci jednotlivých zdrojů údajů. Zvláštní požadavky lze klást i na podobu závěrečné zprávy. Variabilita v délce i obsahu zadání při tvorbě anket i v požadovaném formátu závěrečné zprávy má napomoci dále upravit dotazníky tak, aby co nejvíce odpovídaly potřebám školy, a přispět k uživatelskému komfortu začátečníků i pokročilých koordinátorů evaluace.

Metodologické zázemí anket

Ankety pro rodiče, žáky a učitele formálně důsledně sledují obecné principy pro tvorbu dotazníků. Zahrnují především kvantifikovatelné položky, nabízejí ale i prostor pro volné vyjádření.

Záběr nástrojů je poměrně široký, umožňují však modulární využití, tedy práci pouze s vybranými dílčími podoblastmi. Formulace každé z anket probíhala s maximálním ohledem na povahu cílové skupiny a její uživatelský komfort. Při tvorbě anket byly důsledně brány v potaz předchozí zkušenosti s průběhem obdobných šetření, návrhy byly průběžně diskutovány s řediteli škol a koordinátory autoevaluace z rozličných typů škol v rámci pracovní skupiny projektu. Pracovní verze anket prošly rovněž pilotáží v různých typech škol.

Jistá omezení v interpretační síle anket vycházejí již z povahy nepovinného screeningového šetření. Dílčí limity lze spatřovat i v jejich striktně anonymní administraci (omezuje se tedy i rozsah potenciálně identifikačních údajů – např. uvedení aprobace u vyučujících) a v tom, že na odpovědi respondentů je třeba pohlížet jako na názory, jejichž opodstatněnost se může lišit a je třeba je hodnotit v souvislosti s dalšími údaji, které má škola k jednotlivým oblastem činnosti k dispozici.

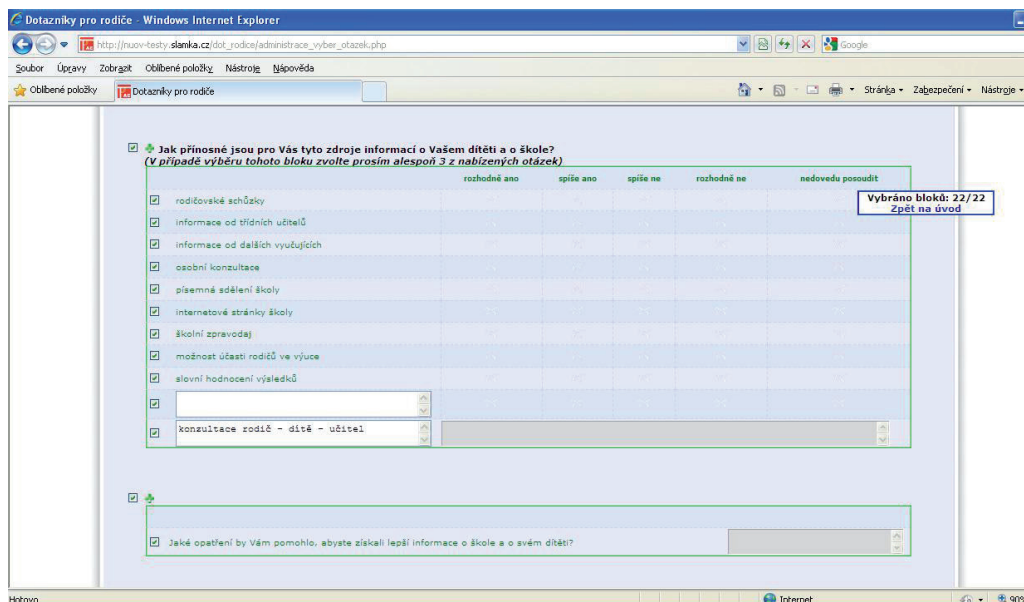
Využití anket při autoevaluaci

Základní práce s anketami

Uživatel, zpravidla koordinátor autoevaluace, na úvod zvolí typ školy. Na základě jeho volby mu systém poskytne výběr z více než stovky položek, které lze do ankety zařadit. Menší část (v závislosti na verzi metody jde o zhruba 15 položek) z těchto otázek se registruje automaticky. Jedná se zpravidla o položky obecného hodnocení jednotlivých oblastí činnosti školy a dále o tzv. položky validizační – tedy takové, které umožňují usuzovat na opodstatněnost odpovědí (např. otázky o informovanosti rodičů o škole). Při dalším výběru se může řídit náplní školního vzdělávacího programu školy, ad hoc stanovenými požadavky na podrobnější šetření ve vybraných okruzích nebo výsledky předchozího šetření. Aby bylo vyplňování dotazníku pro respondenty časově únosné, doporučuje se výběr nejvýše přibližně poloviny položek z nabídky.

V případě, že šetření ve škole nemá předem vymezeny cílové oblasti, je možné postupovat ve dvou stupních. V prvním kroku mohou být administrovány pouze obecné otázky, v následném je možné cíleně detailněji sledovat situaci v oblastech, kde nejsou výsledky prvního šetření jednoznačně interpretovatelné nebo kde vypovídají o existenci rezerv školy.

Administrace anket probíhá anonymně, vzhledem k povaze některých položek je respektováni anonymita a vytváření odpovídajících podmínek ze strany administrátora nezbytné pro zachování validity výpovědí.

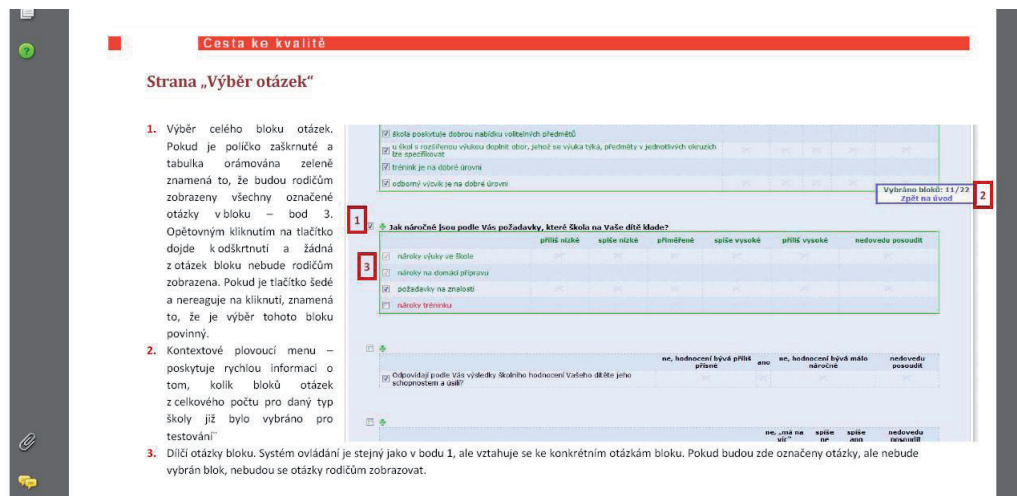

Výběr položek

Nabídka obsahuje převážně uzavřené otázky s možností vyjádřit odpověď na posuzovací škále, ke každému okruhu však mohou respondenti připojit i upřesňující volné výpovědi, případně vlastní návrhy na zlepšení. Tyto výpovědi je možné například kategorizovat a vyjádřit jejich frekvenci v rámci souboru respondentů. Způsob práce s volnými výpověďmi je však záležitostí administrátora, automaticky lze v rámci generované části zprávy uvést pouze jejich seznam. Při volbě může koordinátor postupovat po jednotlivých položkách nebo po blocích položek, v některých případech je při zařazení obsahově definovaného bloku vyžadován výběr určité kvóty položek (např. pěti z desítky nabídnutých) k zajištění spolehlivosti (reliability) šetření.

Pokud se škola rozhodne administrovat více anket, doporučujeme volit u každé z nich obdobnou strukturu (pokud se kupř. ptáme na náročnost výuky žáků, je vhodné stejné otázky pokládat i učitelům, případně rodičům) a umožnit srovnání údajů z více zdrojů.

Ve formuláři k tvorbě definitivní podoby evaluačního nástroje má koordinátor rovněž možnost doplňovat vlastní položky. Tento postup je vhodný především tehdy, pokud má škola zájem hodnotit konkrétní specifické výukové programy, akce, součásti vybavení a podobně, jeho využití doporučujeme zvláště ve školách se specifickým zaměřením či s rozšířenou výukou, přímo vyžadován je při hodnocení jednotlivých předmětů či oblastí výuky, vymezených školním vzdělávacím programem. I tyto autentizované položky se automaticky stávají součástí generované evaluační zprávy.

Obsah anket

Ankety pro rodiče, žáky i učitele jsou koncipovány s ohledem na specifickou situaci každé ze skupin respondentů. Aspekty života školy, které se týkají rodičů, žáků i učitelů, se přirozeně u každé ze skupin respondentů liší, pro uživatele, který výsledky anket interpretuje, jsou opět důležité odlišné informace o respondentech, jejich postojích, prioritách, míře účasti na chodu školy. Proto se jednotlivé ankety různí v dílčích okruzích, relevantních pro některou ze skupin, případně ve formulaci položek, směřujících k hodnocení téhož okruhu.

Anketa pro rodiče

Základní verze ankety pro rodiče se zaměřuje na deset oblastí, závěrečná jedenáctá sekce je shrnující a obsahuje i souhrnné hodnocení spokojenosti s jednotlivými aspekty chodu školy a otázky po silných a slabých stránkách školy. Specifikem ankety jsou okruhy zaměřené na míru zapojení rodičů do chodu školy a na jejich informovanost o škole. Okruhy pro konstrukci ankety jsou členěny následovně:

- 1 Informace
 - 1.1 Dostatečnost informací
 - 1.2 Přínos jednotlivých zdrojů informací
- 2 Zázemí školy
- 3 Výuka
 - 3.1 Spokojenost s úrovní výuky
 - 3.2 Spokojenost s oblastmi výuky
 - 3.3 Náročnost požadavků školy
 - 3.4 Rozdíly v kvalitě výuky
 - 3.5 Domácí příprava
- 4 Výchovné působení školy
 - 4.1 Spokojenost s úrovní výchovného působení (pravidla, institucionální podpora, přístup)
 - 4.2 Rozvoj hodnot a morálních vlastností
- 5 Další aktivity (doplňkové aktivity, mimoškolní činnost)
- 6 Vztahy (klíma školy)
- 7 Spolupráce rodičů (participace rodičů na životě školy, komunikace s dítětem o škole, ...)
- 8 Spolupráce školy s partnery
- 9 Komunikace mezi rodiči a školou
- 10 Vedení školy
- 11 Shrnující otázky, celkové zhodnocení

Anketa pro žáky

Anketa pro žáky sleduje shodně se zbylými dvěma nástroji primárně otázky průběhu a výsledků výuky a výchovného působení školy, specifické jsou zde okruhy věnované motivaci žáků a dalším měřítkům jejich participace na chodu školy.

- 1 Motivace
- 2 Výuka a vzdělávání
 - 2.1 Průběh výuky
 - 2.2 Rozdíly ve výuce
 - 2.3 Hodnocení
 - 2.4 Náročnost
 - 2.5 Domácí příprava
 - 2.6 Výsledky, překážky
- 3 Atmosféra ve škole, vztahy
- 4 Výchovné působení
- 5 Zázemí školy
- 6 Další aktivity
- 7 Aktivita, zapojení žáků
- 8 Shrnující otázky, celkové zhodnocení

Anketa pro učitele

Představuje formálně nejvíce specifický nástroj z celé trojice anket. Názory učitelů lze vnímat jako nejbližší expertnímu posouzení, současně se však jedná o přímo zainteresované osoby v pozici zaměstnance. Součástí ankety jsou i okruhy zaměřené na priority učitele, na hodnocení vlastní práce, stejně jako okruhy věnované nárokům na profesní růst (další vzdělávání pedagogických pracovníků), hodnocení týmové práce i úrovně spolupráce všech tří cílových skupin anket a okruh věnovaný pracovní spokojenosti. Anketu pro učitele lze doplnit i zvláštním krátkým modulem pro nepedagogické pracovníky. Tento modul se zaměřuje především na otázky spolupráce v rámci školy a pracovní spokojenosti.

- 1 Postoje, preference
- 2 Reflexe vlastních výsledků, sebehodnocení
 - 2.1 Výsledky žáků
 - 2.2 Úspěchy (ve vztahu k preferencím)
- 3 Formy výuky
- 4 Výsledky, hodnocení
 - 4.1 Hodnocení žáků
 - 4.2 Náročnost požadavků školy
 - 4.3 Překážky
- 5 Sebehodnocení činnosti pedagoga
 - 5.1 Zdroje zpětné vazby
 - 5.2 Postupy sebehodnocení
6. Další vzdělávání pedagogických pracovníků
 - 6.1 Ochota k dalšímu vzdělávání
 - 6.2 Formy dalšího vzdělávání
- 7 Spolupráce
 - 7.1 Spolupráce v pedagogickém sboru, spolupráce s žáky a rodiči
 - 7.2 Spolupráce s nepedagogickými pracovníky
- 8 Podpora ze strany školy, vedení školy
- 9 Vztahy
- 10 Zázemí a vybavení školy
 - 10.1 Zázemí
 - 10.2 Vybavení pro výuku
 - 10.3 Výpočetní technika
- 11 Spokojenost s pracovními podmínkami
- 12 Shrnující otázky, celkové zhodnocení

Anketa pro nepedagogické zaměstnance školy

- 1 Spolupráce
 - 1.1 Spolupráce s vyučujícími, žáky, rodiči
 - 1.2 Spolupráce s ostatními nepedagogickými zaměstnanci
- 2 Pracovní podmínky, zázemí
- 3 Vedení školy
- 4 Shrnující otázky, celkové zhodnocení

Evaluační zpráva

Závěrečnou zprávu je možné generovat ve formátu PDF nebo jako dokument Word, přístupný dalším edičním zásahům. Koordinátor tak může ovlivnit podobu evaluační zprávy jednak volbou, které statistiky požaduje do zprávy zahrnout, jednak vlastními editorskými vstupy, např. doplněním pokročilejších analýz nebo vlastního textu a ilustračních materiálů. Zpráva standardně obsahuje text identifikující oblasti a položky, v nichž se respondenti shodují na pozitivním hodnocení, oblasti s převahou pozitivních výpovědí a oblasti, ve kterých jsou častěji vnímány rezervy. Text může být na základě volby doplněn o přehledné tabulky četností odpovědí, pokročilejší uživatelé mohou podle pokynů v manuálu anket zpracovat a zařadit i výsledky rozšiřujících otevřených otázek, případně detailnějších statistik podle pokynů v manuálu. Ve vývoji je dále možnost automatického generování těchto podrobnějších analytických postupů (převažování odpovědí, distribuce výsledků podle ročníků, oborů apod.).

Evaluační zpráva může sloužit nejen k rozvoji školy, ale i jako zdroj zpětné vazby respondentům a podklad k další diskusi. Předběžné zkušenosti vypovídají o zlepšování informovanosti účastníků šetření a prohlubování jejich zájmu o otázky spojené s činností školy. Zprávu nebo její části je možné např. zveřejnit na internetových stránkách školy.

S konkrétní podobou nástrojů a s možnostmi jejich využití se můžete seznámit na portálu evaluačních nástrojů (www.evaluaclinastroje.cz), kde jsou pro využití školami zdarma k dispozici.

Výuka

Převážná většina rodičů zaznamenává, že škola poskytuje dostatek znalostí, škola vede dítě k tomu, aby se umělo učit - cvičit na nástroj apod.. Mezi rodiči však nepanuje úplná shoda v tom, zda škola rozvíjí motivaci dítěte učit se, chuť se připravovat. Relativně nejvíce rodičů nespátřuje pozitivní výsledky v tom, zda škola rozvíjí schopnosti dítěte, škola rozvíjí zájmy dítěte, učivo je přiměřeně náročné.

Výuka: Jak jste spokojeni s úrovní výuky na naší škole?	Rozhodně ne	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Nedovedu posoudit
škola poskytuje dostatek znalostí	0 %	66.67 %	0 %	0 %	33.33 %
škola rozvíjí schopnosti dítěte	0 %	33.33 %	0 %	33.33 %	33.33 %
škola rozvíjí zájmy dítěte	0 %	0 %	33.33 %	66.67 %	0 %
učivo je přiměřeně náročné	0 %	0 %	33.33 %	33.33 %	33.33 %
škola rozvíjí motivaci dítěte učit se, chuť se připravovat	33.33 %	33.33 %	0 %	33.33 %	0 %
škola vede dítě k tomu, aby se umělo učit - cvičit na nástroj apod.	0 %	100.00 %	0 %	0 %	0 %

Nároky školy považuje obecně za přiměřené 0 % rodičů. Největší procento rodičů (33.33 %) považuje za přiměřené nároky výuky ve škole, naopak nejnižší procento požadavky na znalosti

Věříme, že ankety mohou přispět k rozvoji školy a k vyšší spokojenosti všech, kteří jsou součástí vzdělávacího procesu.

Přejeme vám, abyste v anketách našli užitečný nástroj, který lze přizpůsobit potřebám vaší školy a při evaluaci poskytne prostor hlasu pedagogů a zaměstnanců školy, žáků i jejich rodičů.